

State Historical and Cultural Reserve "Mezhybizh",
Medzhybizh, Ukraine,
i.zapadenko@gmail.com

NATURALIST WOJCIECH ZBORZHEWSKI: BEGINNING OF SCIENTIFIC BIOGRAPHY IN MEDZHYBIZH

Based on documents, the early period of the biography of the professor and amateur naturalist Wojciech Zborzewski is clarified: his work at the Medzhybizh school and his paleontological discoveries in the region.

Keywords: XIX century, natural sciences, amateurs, educational institutions, paleontology, Medzhybizh, Podolian province.

УДК 050.48:311.314(477.54):929Голяховський

Янкул Олексій Миколайович,

<https://orcid.org/0000-0002-1244-4536>,

доктор філософії (PhD) з історії та археології,
провідний фахівець,

Центр українських студій та краєзнавства

імені академіка П. Т. Тронька,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

Харків, Україна

o.m.yankul@karazin.ua

ЯКІВ ГОЛЯХОВСЬКИЙ — ПЕРШИЙ УКЛАДАЧ СТАТИСТИКО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ВИДАНЬ НА ХАРКІВЩИНІ

На основі документів, які зберігаються в Державному архіві Харківської області, реконструйовано частину (з 1829 р. до 1871 р.) життєвого й творчого шляху першого укладача статистико-інформаційних видань на Харківщині — Якова Голяховського (1829–?).

Ключові слова: Яків Голяховський, Харківський губернський статистичний комітет, «Пам'ятна книжка Харківської губернії», Харків, періодика.

Одним із цінних джерел з історії Харківщини другої половини XIX ст. є «Пам'ятна книжка Харківської губернії» (видавалася в період

з 1862 р. по 1868 р. Харківським губернським статистичним комітетом), а її продовженням, з 1869 р. по 1917 р., став «Харківський календар». Це видання стало першим публічним статистико-інформаційним виданням у регіоні. У ньому містилися, окрім різноманітних статистичних таблиць, науково-популярні статті різної спрямованості, адрес-календар установ, які діяли в губернії тощо. Укладачем усіх випусків «Пам'ятної книжки...» був секретар Харківського губернського статистичного комітету Яків Якович Голяховський (1829–?), який відповідав за підготовку матеріалів до неї, загальну концепцію видання, формування його розділів. Видання набуло неабиякої популярності серед читачів Харкова, про що свідчить і те, що після продажу першого випуску комітет заробив на ньому 300 крб. сріблом [2] — це було достатньо великою сумою. Сам Я. Я. Голяховський, а також відомі місцеві діячі (І. Ф. Леваковський, Ю. І. Морозов, А. С. Пітра та ін.) були авторами науково-популярних публікацій цього збірника.

Проте біографія Якова Яковича довгий час була невідома широкому загалу. При цьому його постать і роль у створенні «Пам'ятної книжки Харківської губернії» є досить вагомою, а отже заслуговує на окреме вивчення. Завдячуючи збереженням у Державному архіві Харківської області (Ф. 51, оп. 1) матеріалам Харківського губернського статистичного комітету, вдалося відтворити частину його біографії в період з 1829 р. по 1871 р. На жаль, ще багато фактів з його життя залишаються невідомими, оскільки вони ґрунтуються здебільшого на «Формулярному списку про службу секретаря Харківського губернського статистичного комітету, колезького асесора Голяховського», який був укладений 24 лютого 1863 р. [2, арк. 65–71] (тут і далі дати подані за старим стилем), а також на уривчастих даних про нього з інших документів [1, с. 3]. Біографічні відомості Я. Я. Голяховського частково були висвітлені в дисертації автора тез доповіді [4].

Я. Я. Голяховський народився в 1829 р. в м. Харків у родині православного священника. Навчався в Харківській духовній семінарії. У 1847 р., за ректорства П. П. Гулака-Артемовського, вступив на юридичний факультет Харківського університету [3], а в 1851 р. закінчив його зі ступенем кандидата юридичних наук (навчався за власні кошти). З 23 січня 1852 р. — службовець Харківської палати державного майна, того ж року він отримав звання колезького секретаря, згодом — обіймав посаду столоначальника місцевого

відділення палати. У 1853 р. перейшов на посаду столоначальника канцелярії попечителя Харківського учбового округу, а в 1855 р., при ректорі К. К. Фойгті, став секретарем правління Харківського університету. З 1856 р. — титулярний радник. З 2 січня по 20 лютого 1858 р. виконував обов'язки секретаря Ради Харківського університету. З 1857 р. паралельно працював у Харківському губернському статистичному комітеті спочатку на посаді виконавця робіт. З 1860 р. — колезький асесор, того ж року Я. Я. Голяховського було призначено на посаду секретаря комітету [2, арк. 65–71], яку обіймав до 30 грудня 1871 р. [1, арк. 45]. З 18 березня 1863 р. — надворний радник; цього ж року його було представлено до нагороди орденом св. Анни 3-го ступеню за діяльність у губернському статистичному комітеті [2, арк. 50]. Подальший його життєвий шлях, на жаль, є досі невідомим, що частково також пов'язано із втратою архівів Харківського університету в роки Другої світової війни.

Таким чином, біографічні відомості про секретаря Харківського губернського статистичного комітету Я. Я. Голяховського є на даний момент уривчастими, що не дозволяє повністю відтворити його життєпис. Але наявні відомості свідчать про те, що він був одним із активних громадських діячів Харкова в середині ХІХ ст. Утім, пошуки продовжуються й, можливо, згодом вдасться знайти нові документи з життя й діяльності цього діяча, який зробив вагомий внесок у розвиток періодичних видань на теренах Харківщини.

1. Журнал регистрации входящих документов. 31 января 1868 г. — 18 апреля 1873 г. *ДАХО* (Держ. архів Харківської обл.). Ф. 51. Оп. 1. Спр. 289. Арк. 45 та ін.

2. О новом положении о статистических комитетах членов комитетов и другая переписка, май 1861 — август 1866. *ДАХО* (Держ. архів Харківської обл.). Ф. 51. Оп. 1. Спр. 55. Арк. 49–71.

3. Список студентов, ветеринарных воспитанников и допущенных к слушанию лекций Императорского Харьковского университета на 1848/1849 академический год / Харьковский Императорский университет. [Харьков, 1848]. [32] с. та ін.

4. Янкул О. М. «Харьковский календарь» (1869–1917 pp.) як історичне та історіографічне джерело: дис. на здоб. ступ. д-ра філософії за спец. 032 Історія та археологія. Харків, 2021. 253 с.

UDC 050.48:311.314(477.54):929 Goliakhovskyi

Oleksii Yankul,

<https://orcid.org/0000-0002-1244-4536>,

PhD in History and Archeology,

Senior Specialist,

Academician P. T. Tronko Centre of Ukrainian Studies and local History,

V. N. Karazin Kharkiv National University,

Kharkiv, Ukraine

o.m.yankul@karazin.ua

**YAKIV HOLYAKHOVSKIY — THE FIRST COMPILER
OF STATISTICAL AND INFORMATIONAL PUBLICATIONS
IN KHARKIV REGION**

Based on documents preserved in the State Archive of Kharkiv Region, this article reconstructs a part of the life and creative path of Yakiv Holyakhovskiy (1829–?), the first compiler of statistical-information publications in the Kharkiv region, covering the period from 1829 to 1871.

Keywords: Yakiv Holyakhovskiy, Kharkiv Provincial Statistical Committee, "Memorable Book of the Kharkiv province", Kharkiv, periodicals.

УДК 929(477)Стороженко

Александрова Галина Андріївна,

<https://orcid.org/0000-0002-5136-5160>,

доктор філологічних наук, старший науковий співробітник,

провідна наукова співробітниця,

відділ теорії та методики біобібліографії,

Інститут біографічних досліджень,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Київ, Україна

galekss@ukr.net

**МИКОЛА ІЛЛІЧ СТОРОЖЕНКО: СЛУЖІННЯ КУЛЬТУРИ,
НАУЦІ, БІБЛІОТЕЧНІЙ СПРАВІ**

Аналізуються спогади про бібліотечну діяльність Миколи Ілліча Стороженка (1836–1906) — відомого літературознавця, завідувача кафедри всесвітньої літератури Московського університету, родом із Полтавщини.